

HOOFDSTUK 7. VUURWAPEN TE KOOP. HET PROFIEL VAN DE LEGALE EN ILLEGALE MARKT VOOR VUURWAPENS IN BELGIË

Nils Duquet & Maarten Van Alstein

Naast de strijdkrachten en ordehandhavingdiensten zijn er in België talrijke burgers en privéorganisaties die legaal vuurwapens bezitten.¹ Cijfers van het Centraal Wapenregister uit 2010 geven aan dat het om meer dan 400 000 personen gaat, die samen meer dan 700 000 wapens in hun bezit hebben. Deze wapens worden voor diverse doeleinden gebruikt: de jacht, het sportschieten, het verzamelen, het inrichten van een museum, het deelnemen aan culturele manifestaties (zoals re-enactments), en occasioneel de persoonlijke verdediging of bescherming, bijvoorbeeld bij het uitoefenen van een risicoberoep. De federale wapenwet en bijzondere regelgeving zoals de jacht- en sportschuttersdecreten bepalen aan welke voorwaarden burgers en private organisaties moeten voldoen om wapens te verwerven, en welke types wapens ze kunnen aanschaffen. Naast deze legale vormen van wapenbezit bestaan er illegale criminele circuits waarin vuurwapens circuleren. Zowel het legale als het illegale circuit genereren een vraag naar vuurwapens en munitie. Om aan deze vraag te voldoen bestaat er in beide sferen een markt waar wapens verhandeld worden. De legale markt kan gedefinieerd worden als het geheel van transacties van wapens en munitie die zich conformeren aan de regelgeving over de handel in wapens. De illegale markt is daar de logische tegenhanger van, en omvat alle transacties die plaatsvinden zonder de regels in acht te nemen. In dit hoofdstuk gaan we dieper in op de aard en de omvang van deze markten voor wapens en munitie.

Het vertrekpunt van onze analyse is het wetgevend kader dat de handel reguleert. Wie mag er zich in België bezighouden met wapenhandel? Wat mag verkocht worden, op welke wijze en aan wie? De aandacht gaat vooral uit naar de regulering van de binnenlandse markt; het juridisch kader voor de in- en uitvoer van wapens wordt in hoofdstuk 4 van dit boek omstandig belicht. In het bijzonder bekijken we de regelgeving over de erkende wapenhandelaars. Hoewel sommige particulieren hun vuurwapens verwerven door ze van een andere bezitter over te nemen of door ze zelf in het buitenland aan te kopen en in te voeren (en bijgevolg op eigen kracht de gewestelijke

vergunningprocedure te doorlopen), zijn het vooral de erkende wapenhandelaars die een hoofdrol opnemen op de legale markt voor wapens. Ten eerste staan ze in voor het grootste aandeel van de ingevoerde wapens in België, waar de markt in aanzienlijke mate gevoed wordt door in het buitenland geproduceerde wapens (zie verder). Ten tweede vormen de wapenhandelaars een cruciale schakel in de distributie en verkoop van vuurwapens, zowel aan particulieren als aan overheidsdiensten. Deze blik op de regelgeving is niet alleen van belang om de legale markt te kunnen begrijpen, ze is ook relevant voor de analyse van de illegale markt. De wettelijke definiëring van ‘wapenhandel’ is immers bepalend voor wat beschouwd moet worden als illegale wapenhandel. Concreet betekent dit bijvoorbeeld dat wie wapens verhandelt zonder daartoe erkend te zijn, zich schuldig maakt aan het misdrijf van illegale wapenhandel.² Bovendien is de wetgeving niet alleen bedoeld om de legitieme handel te reguleren en te controleren, maar is ze ook een instrument om de illegale handel te bestrijden: transacties die niet volgens de regels gebeuren, zijn vervolgbaar en strafbaar. Na de regelgeving inzake wapenhandel in kaart te hebben gebracht, kijken we naar de praktijk. Hier splitsen we de analyse op. Eerst schetsen we een beeld van de legale markt voor vuurwapens. Hoe wordt deze markt gevoed? Wat is de omvang van de binnenlandse wapenmarkt? Hoeveel handelaars zijn er en wat zijn hun kenmerken? Wie zijn de klanten voor deze wapens? Tot slot kijken we naar aspecten van de illegale markt voor vuurwapens. Hier proberen we in beeld te brengen wat de toevoerbronnen van deze markt zijn, door wie illegale wapens verhandeld worden en hoe dat gebeurt, en wie de afnemers zijn.

7.1 Het wettelijk kader

Het wettelijk kader voor de handel in vuurwapens heeft zowel betrekking op de invoer van wapens als op transacties op de binnenlandse markt. Voor nagenoeg elke invoer van een vuurwapen in België is op basis van de gewestelijke wapenhandeldecreten een vergunning vereist. In dit hoofdstuk gaan we niet in detail in op de regionale vergunningsregimes voor buitenlandse wapenhandel.³ Niettemin is het nuttig te wijzen op enkele bepalingen in deze regimes die relevant zijn voor een analyse van de binnenlandse markt. Een eerste interessante bepaling is dat de gewesten de invoer of overbrenging van vuurwapens alleen toestaan als de aanvrager op basis van de wapenwet van 8 juni 2006 gerechtigd is om het vuurwapen, onderdeel of de munitie voorhanden te hebben of te verwerven. Bovendien kunnen de gewesten een vergunningsvraag weigeren indien er een duidelijk risico bestaat dat de wapens een bedreiging vormen voor de openbare orde of veiligheid.⁴ Ten tweede is belangrijk dat de controleregimes voor de buitenlandse handel in vuurwapens niet alleen betrekking hebben op personen die

op een georganiseerde manier wapens verhandelen. Ze binden ook particulieren die, op individuele basis en voor eigen gebruik, wapens in het buitenland aankopen en ze naar België overbrengen of invoeren. In het bestek van deze paragraaf willen we echter vooral focussen op de meer georganiseerde aspecten van die vuurwapenmarkt. Concreet betekent dit dat we vooral aandacht zullen besteden aan de regelgeving inzake het statuut en de activiteiten van de erkende wapenhandelaars.⁵

De wapenwet van 8 juni 2006 bepaalt dat sommige economische activiteiten met wapens enkel mogen worden uitgeoefend wanneer daar voorafgaandelijk een erkenning voor werd verleend.⁶ Over welke activiteiten het gaat, kan worden afgeleid uit de definitie die de wapenwet geeft van een ‘wapenhandelaar’. De wet omschrijft een wapenhandelaar als *“eenieder die voor eigen rekening en gewoonlijk, als hoofdactiviteit of als nevenactiviteit, tegen een vergoeding of om niet, vuurwapens, onderdelen ervan of munitie ervoor vervaardigt, herstelt, wijzigt, verhandelt of anderszins ter beschikking stelt”*.⁷ Aangezien deze wettelijke definitie enkel spreekt over ‘vuurwapens’ worden personen die enkel activiteiten uitvoeren met andere wapens (bijvoorbeeld blanke wapens,⁸ alarmwapens of namaakwapens) in principe niet als wapenhandelaar beschouwd.⁹ Wat de activiteiten in het bijzonder betreft, vallen naast het vervaardigen, herstellen en wijzigen ook het ‘verhandelen’ en ‘anderszins ter beschikking stellen’ onder de wettelijke definitie. Verhandelen omvat zowel de invoer als de verkoop in groot- of kleinhandel. Wat precies moet worden verstaan onder ‘anderszins ter beschikking stellen’ is minder duidelijk.¹⁰ Verder kunnen we afleiden dat de activiteiten met een zekere frequentie gesteld moeten worden opdat er sprake is van wapenhandel (‘gewoonlijk’): voor eenmalige of occasionele verrichtingen (bijvoorbeeld de verkoop van een wapen door een bezitter of door een erfgenaam) is geen erkenning als wapenhandelaar nodig.¹¹ De activiteiten hoeven echter niet noodzakelijk beroepsmatig uitgevoerd te worden om onder de plicht tot erkenning te vallen: een persoon die op regelmatige basis vuurwapens koopt en verkoopt (of vervaardigt of herstelt) moet erkend zijn als wapenhandelaar, ook al oefent hij deze activiteiten niet op professionele basis uit.¹²

De erkenningen als wapenhandelaar worden verleend door de provinciegouverneurs, na advies van de procureurs des Konings en de burgemeesters bevoegd voor zowel de vestigingsplaats van de wapenhandel als de verblijfplaats van de aanvrager. De gouverneur gaat na of aanvragers niet veroordeeld zijn voor een reeks misdrijven (bijvoorbeeld veroordelingen wegens inbreuken op de wapenwet, de wapenhandeldecreten en de regelgeving betreffende de jacht en het sportschieten). Voorts moet de aanvrager zijn beroepsbekwaamheid bewijzen aan de hand van een examen dat de kennis van de na te leven regelgeving en de deontologie nagaat, alsook die van de techniek en het gebruik van wapens. De aanvrager moet bovendien de herkomst van de voor de wapenhandel aangewende financiële middelen bewijzen.¹³

De Belgische wapenregelgeving schrijft voorts een aantal verplichtingen voor waaraan wapenhandelaars zich moeten houden. Zonder naar volledigheid te streven, gaan we hier in op enkele van de belangrijkste verplichtingen. Ten eerste zijn wapenhandelaars onderworpen aan de regelgeving over de *opslag van vuurwapens*.¹⁴ Deze regelgeving deelt de handelsactiviteiten met vuurwapens op in verschillende veiligheidsklassen, waarvoor telkens specifieke veiligheidsmaatregelen worden opgelegd. Deze maatregelen gaan van het installeren van specifieke sloten, deuren en kasten tot het aanbrengen van elektronische alarmsystemen. Om de drie jaar wordt gecontroleerd of deze maatregelen correct worden nageleefd. Toch blijft een wapenhandelaar natuurlijk altijd een doelwit van overvallen en inbraken. Deze inbraken gebeuren soms erg professioneel, waarbij eerst geprobeerd wordt de elektronische antidiefstalsystemen uit te schakelen om vervolgens op zoek te gaan naar heel specifieke wapens.¹⁵

Ten tweede zijn handelaars onderworpen aan een *registratieplicht*. Wapenhandelaars zijn verplicht om drie soorten registers bij te houden. In een eerste moeten ze de vergunningsplichtige vuurwapens inschrijven die ze verkrijgen, vervaardigen, in hun bezit houden of overdragen. In een tweede register moeten ze de munitie inschrijven, en in een derde de losse onderdelen en hulpstukken van vuurwapens. Bij controle en op vraag van de bevoegde diensten moeten de wapenhandelaars deze registers voorleggen.¹⁶ Belangrijk is dat de wapenhandelaars een wapen in hun register moeten inschrijven van zodra het zich feitelijk in hun bezit bevindt, ongeacht of de handelaar eigenaar is geworden van het wapen, het alleen in bewaring houdt, of het bij zich houdt om het te herstellen. Dat een wapen is ingeschreven in het register zegt op zich dus niets over wie de eigenaar is.

Ten derde zijn wapenhandelaars verplicht een *deontologische code* na te leven die “een waardige, integere en verantwoordelijke uitoefening” van het beroep moet waarborgen.¹⁷ In deze code worden een aantal beroepsverplichtingen ten aanzien van klanten en ten aanzien van de samenleving opgelegd. Zo moet de wapenhandelaar klanten correct informeren, bijvoorbeeld over de regelgeving die van toepassing is op de verkochte wapens, en hen wijzen op de risico's die vuurwapens kunnen inhouden en op de veiligheidsmaatregelen die deze gevaren kunnen beperken. Wat de plichten ten aanzien van de samenleving betreft, moet de handelaar zich bijvoorbeeld onthouden van verrichtingen waarvan hij vermoedt of had kunnen weten dat ze de integriteit van personen in gevaar brengen. De handelaar mag ook niet ingaan op vragen van personen die een onwettig voordeel uit zijn diensten willen halen. Voorts moet de handelaar zich onthouden van contacten met personen waarvan hij weet of waarvan het algemeen bekend is dat ze in milieus verkeren die de democratische beginselen niet naleven. De handelaar moet zich ook onthouden van handelingen of gedrag dat hem vatbaar kan maken voor chantage en mag niet deelnemen aan kansspelen in casino's.¹⁸

Tot slot van deze paragraaf over het wettelijk kader is het nuttig te duiden welke types wapens handelaars mogen verkopen, aan wie ze dat mogen doen, en aan welke voorschriften ze daarbij gebonden zijn. De wet onderscheidt drie categorieën vuurwapens: verboden, vrij verkrijgbaar en vergunningsplichtig.¹⁹ In het geval van de laatste twee categorieën spreekt de wettelijke omschrijving voor zich: erkende wapenhandelaars kunnen vrij verkrijgbare wapens overdragen aan alle meerderjarige personen, terwijl ze vergunningsplichtige wapens alleen mogen verkopen aan personen die over een vergunning beschikken.²⁰ Bij de verkoop van vergunningsplichtige vuurwapens moeten handelaars aan de hand van de identiteitskaart of de reispas van de koper nagaan of diens identiteit overeenstemt met de identiteit zoals vermeld op de vergunning.²¹ Na de verkoop moet de handelaar een deel van de vergunning terugsturen naar de overheid die de wapenvergunning heeft uitgereikt,²² zodat deze overheid ervan op de hoogte is dat de persoon aan wie een vergunning werd uitgereikt om een wapen te verwerven en te bezitten, dat wapen daadwerkelijk heeft aangekocht. Bij de overdracht van een wapen of munitie aan een jager of sportschutter moet de handelaar de identiteitsbewijzen van de koper vragen, alsook diens jachtverlof of sportschutterslicentie. Ook bij de verkoop van munitie moet steeds de identiteit van de koper worden nagegaan, en moet de koper een wapenvergunning of een andere titel (bijvoorbeeld een jachtverlof of een sportschutterslicentie) voorleggen.²³ Voor de overdracht van (zowel vergunningsplichtige als vrij verkrijgbare) vuurwapens en bijbehorende munitie door een handelaar aan een andere erkende handelaar moeten gelijkaardige procedures gevolgd worden.²⁴

Wat de verboden wapens zoals automatische vuurwapens betreft, ligt de zaak complexer. Erkende wapenhandelaars mogen in principe geen verboden wapens voorhanden hebben. De uitzondering die de wet voorziet voor erkende wapenverzamelaars, die wel verboden wapens voorhanden mogen houden, wordt niet gemaakt voor erkende handelaars. De wapenwet bepaalt in artikel 27, § 1 echter dat de bepalingen van de wet niet van toepassing zijn op de bestellingen van wapens of van munitie voor de staat, voor de openbare besturen of voor publiekrechtelijke musea. Sommige auteurs leiden hieruit af dat erkende wapenhandelaars alleen automatische vuurwapens voorhanden kunnen hebben indien dat gebeurt om te voldoen aan een bestelling in opdracht van de staat, een openbaar bestuur of een publiekrechtelijk museum.²⁵

7.2 De Belgische legale markt voor vuurwapens

De legale markt voor vuurwapens in België wordt grosso modo gevoed door drie bronnen. Ten eerste zijn er de *wapens die in België zelf geproduceerd worden*. Het

gaat vooral, maar niet enkel om wapens die in de fabriek van FN Herstal (de enige vuurwapenfabriek in België) worden geproduceerd. Ook in kleinschalige, ambachtelijke ateliers worden nog steeds vuurwapens vervaardigd. Deze vuurwapenateliers zijn traditioneel vooral in het Luikse ingebed. Dat het zwaartepunt van de Belgische vuurwapenproductie in het zuiden van het land ligt, blijkt ook uit de cijfers inzake btw-plichtige ondernemingen van de FOD Economie. In 2012 waren er in België 39 ondernemingen geregistreerd die zich bezighielden met de 'vervaardiging van wapens en munitie' waarvan er 35 gevestigd waren in het Waals Gewest, 3 in Vlaanderen en 1 in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.²⁶ Ten tweede zijn er de vuurwapens die door individuele bezitters in België ingevoerd worden. Door in het buitenland wapens te verwerven en deze naar België te brengen, worden deze particulieren ook potentiële actoren op de binnenlandse markt: ze kunnen hun wapens immers doorverkopen aan derden (uiteraard in zoverre ze dat niet op regelmatige basis doen – zie hierboven). Ten derde wordt de binnenlandse markt gevoed door de wapens die door handelaars ingevoerd en vervolgens in de handel gebracht worden. Nadien kunnen de wapens door opeenvolgende kooptransacties verder circuleren op deze markt. Omdat vuurwapens bijzonder duurzame goederen zijn die een lange levensduur kennen, kunnen we ervan uitgaan dat deze tweedehandshandel een significant deel uitmaakt van de binnenlandse markt.

7.2.1 *Omvang van de Belgische markt voor legale vuurwapens*

Het is moeilijk te schatten, laat staan precies te bepalen wat de totale omvang van de Belgische markt voor vuurwapens is, niet in het minst omdat we geen zicht hebben op de jaarlijkse omzetcijfers van de Belgische wapenhandels. Om toch een kwantitatief beeld te schetsen, kunnen we een beroep doen op verschillende soorten statistieken.

Een eerste manier om een kwantitatief zicht te krijgen op de Belgische markt voor vuurwapens is te kijken naar het aantal erkende wapenhandelaars. In februari 2014 waren er in België 534 erkende wapenhandelaars. Deze cijfers omvatten niet alleen de groothandelaars en de detailhandelaars met een winkel, maar ook de fabrikanten en personen die vuurwapens en de onderdelen ervoor herstellen of vervaardigen (van FN Herstal tot kleine ambachtlieden die alleen wapens opsmukken in onderaanneming).²⁷ De verstrenging van de wapenwetgeving heeft niet geleid tot opvallend minder erkende wapenhandelaars: waar er onder het regime van de oude wapenwet (die stamde uit 1933 en in 1991 werd aangepast) ongeveer 600 erkende wapenhandelaars waren,²⁸ zijn dat er in 2014 nog steeds 534. Een groot aantal van deze erkende wapenhandelaars is gevestigd in de provincies Luik en Luxemburg. Dit blijkt uit een vergelijking van cijfers uit februari 2014

met de provinciale cijfers die in juni 2010 beschikbaar waren. Toen ontbraken de cijfers voor Luik en Luxemburg. Voor de overige provincies waren er in 2010 in totaal 234 erkende wapenhandelaars (zie tabel 7.1). Aangezien het aantal erkende wapenhandelaars tussen 2006 en 2014 vrij stabiel is gebleven (zie later) en ervan uitgaand dat ook de verdeling tussen provincies ongeveer gelijk is gebleven, impliceert het grote verschil in beschikbare cijfers tussen 2010 en 2014 (234 versus 534) een groot aantal erkende wapenhandelaars in de ontbrekende provincies Luik en Luxemburg.

Tabel 7.1. Aantal erkende wapenhandelaars, per provincie, juni 2010.

Provincie	Aantal erkenningen als wapenhandelaar
Antwerpen	36
Brussel	14*
Henegouwen	54
Limburg	25
Luik	n.b.
Luxemburg	n.b.
Namen	23
Oost-Vlaanderen	19
Vlaams-Brabant	21
Waals-Brabant	27**
West-Vlaanderen	34
Totaal	minstens 234

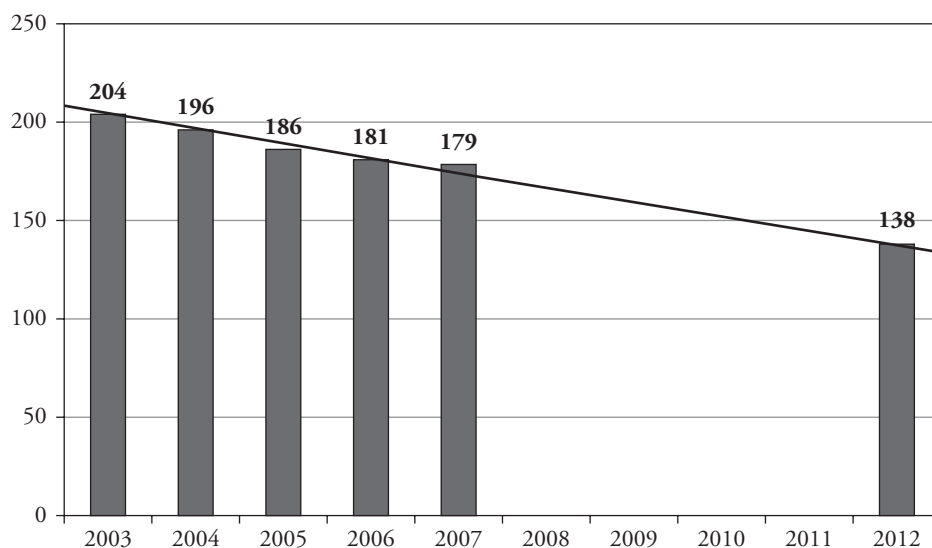
* Dit cijfer betreft de afgeleverde erkenningen in de jaren 2006-2010, en niet het aantal erkende handelaars in Brussel in juni 2010.

** Dit cijfer omvat ook de lopende weigeringen.

Bron: Provinciale wapendiensten Antwerpen, Brussel, Henegouwen, Limburg, Namen, Vlaams-Brabant, Waals-Brabant, West-Vlaanderen, en de Federale Wapendienst, juni 2010.

Een tweede methode om de omvang van de binnenlandse wapenhandel in kaart te brengen, is te kijken hoeveel handelaars in wapens en munitie bij de FOD Economie geregistreerd staan als btw-plichtige onderneming. Waar er in 2003 nog 204 handels actief waren, tonen de meest recente cijfers dat er in 2012 slechts 138 detailhandels in wapens en munitie bij de FOD Economie geregistreerd waren. Net als de voorgaande cijfers wijzen ook deze cijfers erop dat het zwaartepunt van de binnenlandse markt in vuurwapens in het Waals Gewest ligt, met 70 detailhandels tegenover 55 in Vlaanderen en 13 in Brussel.²⁹

Figuur 7.1. Aantal handelaars in wapens en munitie (detailhandel) in België, 2003-2012.

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie.³⁰

De cijfers van de FOD Economie geven aan dat het aantal detailhandels in wapens en munitie tussen 2003 en 2012 met 32% gedaald is. Het is interessant deze vaststelling te linken aan de discussie over de impact van de nieuwe wapenwet van 2006. Een aantal stakeholders heeft opgemerkt dat de invoering van de huidige wapenwet niet zonder gevolgen is gebleven voor de binnenlandse wapenhandel: veel (vooral kleinere) handelaars zouden hun activiteiten hebben stopgezet, niet alleen door het uitgebreidere en striktere regime dat in 2006 werd ingevoerd, maar ook uit vrees niet genoeg omzet meer te kunnen draaien.³¹ Uit de beschikbare statistieken van de FOD Economie blijkt inderdaad een dalende tendens in het aantal detailhandels, maar de cijfers geven ook aan dat deze dalende trend zich reeds inzette *voor* de herziening van de wapenwet in 2006 en dat de dalende trend niet is toegenomen. Het aantal personen met een erkenning als wapenhandelaar lijkt bovendien niet zo sterk gedaald te zijn (zie eerder). Op basis van de beschikbare cijfers blijft het aldus moeilijk een eenduidige inschatting te maken van de impact van de wapenwet op de wapenhandel in België. Daar komt bij dat trends in de aantallen detailhandels en erkende wapenhandelaars op zich ook niets zeggen over de omzet die handelaars voor en na de invoering van de wet van 2006 hebben gerealiseerd. Zo zou het kunnen dat hoewel sommige handelaars verloren hebben bij de invoering van de wet, andere handelaars, bijvoorbeeld zij die zich hebben gespecialiseerd in de jacht of het sportschieten, gewonnen hebben bij de nieuwe regelgeving (die onder meer oplegt dat wapenbezitters op regelmatige

basis moeten oefenen met hun vuurwapens). Zo blijkt uit de beschikbare gegevens van het Vlaams, Waals en Brussels Hoofdstedelijk Gewest dat in elk van de drie regio's de waarde van de vergunde invoer van vuurwapens en munitie sterk is toegenomen in de jaren volgend op de invoering van de nieuwe wapenwetgeving.³²

Deze laatste vaststelling wijst op een derde methode om de omvang van de binnenlandse wapenhandel in kaart te brengen, met name door te kijken naar de cijfers over de verleende invoervergunningen in België. De Belgische markt wordt in aanzienlijke mate gevoed door de invoer van vuurwapens, wat betekent dat deze cijfers een indicatie geven van de omvang van de Belgische markt voor vuurwapens. Een volledig beeld geven deze invoercijfers echter niet. Ze omvatten noch de in België geproduceerde wapens, noch de wapens die in het tweedehandscircuit circuleren. Bovendien geven de beschikbare cijfers alleen de vergunde invoer weer en niet de *reële* invoer. Een bijkomend nadeel is dat alleen de Vlaamse overheid op een wijze rapporteert die toelaat de vergunde invoer van vuurwapens en toebehoren gedetailleerd te analyseren.³³ In de overige gewesten is de transparantie inzake vergunde invoer te beperkt om zicht te krijgen op de invoer van vuurwapens. Ondanks deze beperkingen biedt een analyse van de vergunde invoer in Vlaanderen wel een zicht op de types van vuurwapens die worden ingevoerd en de relatieve omvang ervan.

In 2012-2013 werden meer dan 1100 vergunningen uitgereikt voor de invoer en overbrenging van vuurwapens, munitie en toebehoren naar het Vlaams Gewest.³⁴ Het gaat daarbij hoofdzakelijk om de overbrenging van vuurwapens en munitie uit andere EU-lidstaten.³⁵ Uit een analyse van de Vlaamse vergunde invoer/overbrenging blijkt dat handelaars en particulieren ongeveer even vaak een vergunning kregen in 2012-2013 (respectievelijk 54% en 46% van de vergunningen). Wapenhandelaars staan echter in voor de overgrote meerderheid van de ingevoerde vuurwapens: in 2012-2013 waren handelaars verantwoordelijk voor 99% van de waarde van vergunningen voor invoer/overbrenging van vuurwapens, munitie en toebehoren. Vlaamse handelaars kregen in 2012-2013 356 vergunningen met een gezamenlijke waarde van 19,1 miljoen euro voor de invoer van vuurwapens. Het gaat daarbij vooral om vergunningen voor geweren en pistolen. Vergunningen voor karabijnen en revolvers komend beduidend minder vaak voor, terwijl vergunningen voor machinepistolen en -geweren nauwelijks worden uitgereikt in Vlaanderen (zie tabel 7.2). Verder werden ook 84 vergunningen uitgereikt aan handelaars voor de invoer/overbrenging van toebehoren voor vuurwapens zoals wapenvizieren, klemmen en speciale statieven (met een gezamenlijke waarde van 2,6 miljoen euro). De hoofdbrok van de vergunde invoer/overbrenging door handelaars betreft echter munitie en ontstekingsinstellingen. Met een waarde van 51,7 miljoen euro staat munitie in voor twee derde van de totale vergunde invoer door wapenhandelaars in Vlaanderen.³⁶

Tabel 7.2. Vergunde invoer/overbrenging van vuurwapens, munitie en toebehoren bestemd voor handelaars in het Vlaams Gewest, 2012-2013.

Product	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen	Aandeel aantal vergunningen	Aandeel waarde vergunningen
Geweren	179	2 964 874	29%	4%
Karabijnen	38	1 349 879	6%	2%
Revolvers	20	130 050	3%	0%
Pistolen	91	6 499 039	15%	8%
Machinepistolen	1	4400	0%	0%
Machinegeweren	3	4100	0%	0%
Toebehoren voor vuurwapens	84	2 551 977	14%	3%
Combinatievuurwapens	24	8 183 713	4%	10%
Munitie	89	47 724 982	14%	61%
Ontstekingsinstellingen	9	801 100	1%	1%
Munitie en ontstekingsinstellingen	6	3 141 000	1%	4%
Overige combinaties	47	3 471 518	8%	4%
Onbekend	28	1 861 127	5%	2%
Totaal	619	78 687 760	100%	100%

Particulieren daarentegen voeren vooral vuurwapens in. Uit de Vlaamse invoercijfers blijkt duidelijk dat particulieren hun munitie niet zelf invoeren vanuit het buitenland, maar hiervoor een beroep doen op Belgische wapenhandelaars: in 2012-2013 werden slechts vijf vergunningen uitgereikt voor de invoer/overbrenging van munitie rechtstreeks bestemd voor particulieren. Terwijl handelaars de afgelopen twee jaar invoervergunningen voor meer dan 19 miljoen euro aan vuurwapens kregen, bedroeg de waarde van de vergunde invoer van vuurwapens bij particulieren 628 000 euro. Ook vuurwapens worden dus vooral door handelaars ingevoerd en op de binnenlandse markt gebracht. Net als bij de handelaars zien we dat ook bij particulieren de meeste vergunningen werden uitgereikt voor geweren en pistolen, terwijl voor karabijnen en revolvers beduidend minder en voor machinepistolen en -geweren nauwelijks vergunningen werden uitgereikt (zie tabel 7.3).

Om de herkomst van de vergunde invoer en overbrenging van vuurwapens, munitie en toebehoren te analyseren, werden twee vergunningen uit 2012 die werden aangevraagd voor uitzonderlijke hoge waardes en die in erg belangrijke mate betrekking hadden op potentiële invoer niet opgenomen. Aangezien handelaars en particulieren voornamelijk dezelfde types vuurwapens invoeren, werd bovendien geen onderscheid

gemaakt tussen vergunningen voor deze twee groepen aanvragers. Uit de analyse blijkt dat ingevoerde vuurwapens vooral uit Oostenrijk en Duitsland afkomstig zijn. Deze twee herkomstlanden staan in voor ongeveer twee derde van de waarde van de ingevoerde vuurwapens in 2012-2013. Andere significante herkomstlanden zijn Italië, de Verenigde Staten, Frankrijk, Zwitserland en Spanje. De meeste pistolen komen uit Oostenrijk, terwijl Duitsland het belangrijkste herkomstland is voor ingevoerde revolvers en karabijnen. Geweren daarentegen worden (in termen van waarde) vooral ingevoerd uit Italië en Zwitserland. Munitie is in 2012-2013 hoofdzakelijk afkomstig uit Duitsland, Frankrijk en de Verenigde Staten. Vuurwapenattributen zoals wapenvizieren zijn in deze periode afkomstig uit een vijftiental landen, maar vooral de hoge waarde van de vergunde invoer uit de Verenigde Staten valt op.

Tabel 7.3. Vergunde invoer/overbrenging van vuurwapens, munitie en toebehoren bestemd voor particulieren in het Vlaams Gewest, 2012-2013.

Product	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen	Aandeel aantal vergunningen	Aandeel waarde vergunningen
Geweren	235	344 801	45%	48%
Karabijnen	28	20 585	5%	3%
Revolvers	43	28 936	8%	4%
Pistolen	131	203 362	25%	28%
Machinepistolen	1	200	0%	0%
Machinegeweren	1	950	0%	0%
Toebehoren voor vuurwapens	47	22 034	9%	3%
Combinatievuurwapens	15	28 730	3%	4%
Munitie	5	1889	1%	0%
Overige combinaties	9	39 194	2%	5%
Onbekend	13	26 361	2%	4%
Totaal	528	717 041	100%	100%

7.2.2 Profiel van de Belgische handel voor legale vuurwapen

Op de Belgische markt voor vuurwapens zijn verschillende types handelaars actief. Zo kan er een belangrijk onderscheid gemaakt worden op basis van de afzetmarkt. Algemeen gesproken zijn er twee afzetmarkten voor wapenhandelaars: (1) die van de ordehandhaving en het leger en (2) die van de particuliere markt. In België zijn slechts een vijftal handelaars actief op de markt van de ordehandhaving. De politiezones in België zijn zelf bevoegd voor de aankoop van hun dienstwapens en bijbehorende munitie. Bij de aankoop van nieuwe dienstwapens onderhandelen zij met de gespecialiseerde

wapenhandelaars, die als distributeur of vertegenwoordiger verbonden zijn aan de grote producenten van vuurwapens. Een aantal van deze gespecialiseerde handelaars richt zich daarnaast ook op de particuliere markt. Soms is eenzelfde bedrijf dan opgesplitst in twee aparte vennootschappen, die respectievelijk de particuliere en de ordehandhavingmarkt voor hun rekening nemen. De meeste wapenhandelaars richten zich echter exclusief op de particuliere markt. Over het algemeen bieden deze handelaars zowel vuurwapens en munitie aan voor het sportschieten als voor de jacht. Een aantal kleinere zaken focust exclusief op een van deze twee segmenten. Daarnaast zijn er handelaars die zich specifiek bezighouden met de handel in historische, folkloristische en decoratieve vuurwapens. Ten gevolge van recente wijzigingen in de wapenwetgeving werd deze categorie wapens ingeperkt, en het is de vraag wat het effect hiervan zal zijn op dit segment van de handel. Verder zijn er ook een aantal handelaars die focussen op de ambachtelijke vervaardiging en verkoop van luxevuurwapens. Handelaars die zich exclusief richten op de markt van de verzamelaars zijn eerder uitzonderlijk, want deze markt wordt niet als lucratief genoeg beschouwd. Het betreft een kleine groep wapenbezitters, die bovendien vaak onderling ruilen. Volgens de Belgische Vereniging Voor Wapenverzamelaars zijn er slechts een tiental gespecialiseerde handelaars met de verzamelaars als doelgroep. Naast vuurwapens en munitie bieden wapenhandelaars vaak ook verwante producten aan zoals wisselstukken, toebehoren en uitrusting voor de vuurwapens, optische systemen, wapenholsters of beschermingsuitrusting. Sommige wapenhandelaars verkopen ook luchtdrukwapens³⁷ en wapenkasten. Bij een groot aantal handelaars kunnen particulieren ook terecht voor herstellingen aan hun vuurwapen. In een aantal uitzonderlijke gevallen kunnen vuurwapens op bestelling vervaardigd worden voor particulieren.³⁸

In de regel heeft de erkenning als wapenhandelaar betrekking op het voeren van activiteiten met vuurwapens door een bepaalde persoon op een bepaalde plaats. Wapenhandel mag dus alleen uitgeoefend worden op de plaats voorzien in de erkenning: 'ambulante' handel is in principe verboden.³⁹ Verschillende wapenhandelaars zijn gevestigd naast of in de directe omgeving van schietstanden, zodat ze een belangrijk deel van hun omzet kunnen halen uit de verkoop aan de leden van deze standen. In een aantal gevallen bestaan er ook commerciële banden tussen wapenhandelaars en schietstanden. Daarnaast is het opvallend dat een aantal erkende wapenhandelaars geen eigen fysieke winkelruimte heeft, maar bijvoorbeeld alleen een website. Geïnteresseerde kopers dienen contact op te nemen met de handelaar om, op afspraak, het aanbod te bezichtigen. Het daadwerkelijk te koop aanbieden of verkopen van wapens aan particulieren via het internet (of per postorder) is echter verboden, net als het organiseren van de verkoop van wapens 'op afstand'.⁴⁰ De motivering van dit verbod is dat het bij een verkoop op afstand onmogelijk is om te voldoen aan de verplichtingen die gelden bij de overdracht van het wapen. Zo moet bij elke verkoop de identiteit van de koper

worden nagegaan, en moet worden onderzocht of de koper over de nodige vergunningen of over een erkenning beschikt. Dit alles belet echter niet dat handelaars een website mogen hebben waarop ze wapens tonen die ze in hun winkel te koop aanbieden, op voorwaarde dat het niet over verboden wapens gaat, dat ze duidelijk aangeven wanneer de wapens vergunningsplichtig zijn, en dat geen enkele transactie tot stand komt via de website.⁴¹ Ook advertenties voor wapens in magazines, kranten en op het internet zijn niet verboden, zolang die fungeren als een louter passief 'prikbord'.⁴²

In sommige gevallen kunnen erkende wapenhandelaars ook wapens verkopen op beurzen, op voorwaarde dat de minister van Justitie de toelating heeft gegeven voor de organisatie van de beurs.⁴³ De toelating om een wapenbeurs te organiseren is aan een aantal regels gebonden. Zo mogen er alleen vrij verkrijgbare vuurwapens te koop worden aangeboden. Alle aan de beurs deelnemende wapenhandelaars moeten erkend zijn⁴⁴ en alle vuurwapens die op de beurs te koop worden aangeboden, moeten vooraf zijn voorgelegd aan de proefbank voor vuurwapens te Luik. Buitenlandse wapenhandelaars moeten bovendien, voorafgaand aan de beurs, voor alle wapens die ze te koop willen aanbieden een tijdelijke invoervergunning aanvragen bij de dienst vergunningen van het gewest waar de beurs plaatsvindt. Buitenlandse bezoekers van de beurs die er een wapen kopen, moeten bovendien een uitvoervergunning aanvragen. Ondanks deze regels werd enkele jaren geleden duidelijk dat op wapenbeurzen onvoldoende rekening werd gehouden met de toepasselijke regelgeving. Zo bleek bijvoorbeeld niet alleen dat veel buitenlanders naar Belgische wapenbeurzen kwamen omdat de Belgische regelgeving met betrekking tot vrij verkrijgbare wapens soepeler was dan die in de buurlanden (in België konden bepaalde types wapens vrij gekocht worden die in het buitenland vergunningsplichtig zijn), maar ook dat veel buitenlanders niet de nodige vergunningen aanvroegen voor de overbrenging van wapens naar hun eigen land. Zo ontstond een vorm van 'wapentoerisme' die een oorzaak was van illegaal wapenbezit in de buurlanden. Daarom besloten de bevoegde overheden de regelgeving te verstrengen. Ten eerste werd de categorie van de vrij verkrijgbare wapens drastisch ingeperkt, zodat nu alleen nog vuurwapens die worden geladen met zwart kruit, definitief geneutraliseerde vuurwapens, namaakwapens en bepaalde blanke wapens en luchtdrukwapens vrij verkrijgbaar zijn en dus verkocht mogen worden op wapenbeurzen.⁴⁵ Ten tweede werd aan de organisatoren van wapenbeurzen een aantal bijkomende regels opgelegd. Zo moeten alle handelaars die aan een wapenbeurs deelnemen en vrij verkrijgbare wapens te koop aanbieden, beschikken over registers waarin ze de wapens die ze tentoonstellen en te koop aanbieden oplijsten (met de vermelding van het merk, type, kaliber en serienummer) en de identiteit van de personen aan wie ze wapens verkopen vermelden.⁴⁶ Aan de hand van deze lijsten kunnen de gewestelijke diensten onder meer controleren of particuliere deelnemers zich niet bezondigen aan wapenhandel zonder erkenning. Ze kunnen bovendien de buitenlandse overheden

in kennis stellen van wapenaankopen door hun onderdanen.⁴⁷ Met deze strengere voorwaarden zijn de mogelijkheden van de overheid om controle uit te oefenen op wapenbeurzen vergroot.⁴⁸

Tot slot van deze paragraaf is het nuttig kort aan te geven wie de afnemers zijn op de legale markt voor vuurwapens, met andere woorden wie de klanten zijn. Een eerste onderscheid kan gemaakt worden naargelang het gebruik dat van de vuurwapens gemaakt wordt, en dan in het bijzonder of dit gebruik zich in de sfeer van de ordehandhaving en de beveiliging of in de recreatieve sfeer afspeelt. Wat de eerste sfeer betreft, kan een verder onderscheid gemaakt worden tussen het wapenbezit door overheidsdiensten zoals de politie en dat van private beveiligingsondernemingen. Omdat de verschillende Belgische politiediensten en -zones op geregelde tijdstippen hun wapenarsenaal vernieuwen, vormen ze een interessante afzetmarkt voor handelaars. Hierboven hebben we gezien dat een aantal handelaars zich dan ook specialiseert in dit specifieke segment van de markt. De private beveiligingsondernemingen op hun beurt kunnen ook vuurwapens aankopen, omdat ze bepaalde taken zoals de beveiliging van geld- en waardentransporten gewapend mogen uitvoeren, mits ze daartoe gerechtigd zijn door de minister van Binnenlandse Zaken. In december 2009 hadden Belgische private beveiligingsondernemingen ongeveer 570 vuurwapens in hun bezit.⁴⁹ Ook particulieren kunnen in bepaalde gevallen een wapen verwerven en voorhanden houden om zich tegen bepaalde risico's te verdedigen of om een risicoberoep uit te oefenen, maar dit wordt door de wet slechts in uitzonderlijke gevallen toegestaan. De grootste afzetmarkt vinden handelaars echter bij wapenbezitters die hun wapens gebruiken voor faunabeheer of voor recreatieve doeleinden. De belangrijkste groepen hier zijn de jagers, de bijzondere wachters en de sport- en recreatieve schutters, maar niet onbelangrijk zijn ook de verzamelaars en de personen die wapens bezitten om deel te nemen aan folkloristische en historische activiteiten, zoals re-enactments en historische optochten. Voor de volledigheid moeten ook enkele bijzondere categorieën van wapenbezitters genoemd worden, met name zij die vuurwapens voorhanden houden om professionele redenen, zoals ballistische experts, of om cultureel-wetenschappelijke redenen, zoals de inrichters van oorlogsmusea.

7.3 De illegale markt voor vuurwapens

Tot slot kijken we naar aspecten van de illegale markt voor vuurwapens. Hier proberen we in beeld te brengen wat de toevoerbronnen van deze markt zijn, door wie illegale wapens verhandeld worden en hoe dat gebeurt, en wie de afnemers zijn. Maar eerst trachten we een zicht te krijgen op de omvang van de illegale vuurwapenmarkt in België.

7.3.1 Omvang van de Belgische markt voor illegale vuurwapens

Uit de criminaliteitsstatistieken van de federale politie blijkt dat het aantal vaststellingen van illegale handel in wapens en springstoffen tussen 2000 en 2010 steeg van 154 tot 364. Deze cijfers hebben betrekking op illegale handel in alle types van wapens, niet enkel vuurwapens. Het is niet volledig duidelijk in hoeverre de sterke stijging van het aantal gevallen van illegale wapenhandel het gevolg is van toegenomen illegale handel in vuurwapens. Enkel voor de periode 2009-2013 zijn er gedetailleerde cijfers voor het aantal vaststellingen van illegale handel met vuurwapens beschikbaar. Hieruit blijkt dat het merendeel van de vaststellingen van illegale wapenhandel betrekking heeft op vuurwapens. De Belgische politie stelt jaarlijks 150 à 300 gevallen van illegale handel in vuurwapens en/of munitie vast (zie tabel 7.4).

Tabel 7.4. Vaststellingen van illegale handel in wapens en springstoffen ('voltooid'), 2000-2013, België.

	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Vuurwapens	19	8	22	27	134	194	287	188	151	146
Blank wapen of niet-vuurwapen					37	50	42	63	46	38
Munitie	11	13	6	12	4	4	4	11	12	9
Onderdelen/toebehooren					3	3	4	2	2	3
Niet nader bepaald	124	146	119	170	67	20	27	22	14	13
Totaal	154	167	147	245	235	271	364	286	225	209

Bron: Criminaliteitsstatistieken federale politie.⁵⁰

Uit politiestatistieken blijkt verder dat sinds 2009 ongeveer 25500 gevallen van illegaal bezit van vuurwapens en bijna 2000 gevallen van illegaal bezit van munitie werden vastgesteld in België.⁵¹ Dit komt neer op gemiddeld ongeveer 5700 vaststellingen van illegaal vuurwapenbezit en bijna 400 vaststellingen van illegaal munitiebezit per jaar.⁵²

De criminaliteitsstatistieken van de federale politie ten spijt, hebben we geen volledig zicht op de omvang van het illegaal bezit en de illegale handel in vuurwapens en munitie in België aangezien deze statistieken enkel betrekking hebben op gekende feiten.⁵³ Het *dark number* van het illegaal bezit en de illegale handel van vuurwapens in België is naar alle waarschijnlijkheid aanzienlijk. Ook inzicht in de aard van de illegale handel kunnen we niet verkrijgen op basis van deze statistieken. Een onderbouwde en betrouwbare schatting maken van de omvang van het illegaal vuurwapenbezit in België is geen makkelijke opgave. Volgens veelvuldig geciteerde cijfers zouden er in België bijvoorbeeld tussen 1,5 en 2 miljoen wapens circuleren. Dit cijfer werd ook door de federale regering gehanteerd in haar communicatie voorafgaand aan de invoering van

de nieuwe wapenwet in 2006.⁵⁴ Aangezien er toen ongeveer 870 000 wapens geregistreerd stonden in het Centraal Wapenregister (CWR) van de Belgische politie, impliceert dit ongeveer 630 000 à 1,1 miljoen illegale vuurwapens. Tot op heden blijft het echter onduidelijk wat de bron en de basis van deze schatting zijn. Het is niet geweten hoeveel vuurwapens illegaal circuleren in België. De politie vermoedt wel dat het om 'een zeer groot aantal' gaat.⁵⁵ Voor een deel is dit gebrek aan inzicht het gevolg van het verborgen karakter van deze markt. Een belangrijk bijkomend probleem voor het maken van een goed onderbouwde schatting is echter ook dat er een gebrek bestaat aan betrouwbare basisgegevens. Zo richten opsporingsonderzoeken zich vaak niet primair op illegaal vuurwapenbezit of -handel. Vaak wordt het enkel als 'bijvangst' beschouwd bij andere criminele activiteiten.⁵⁶ Verder is de registratie van de in beslag genomen vuurwapens niet altijd volledig of van goede kwaliteit.

In het Nationaal Veiligheidsplan 2012-2015 wordt de illegale vuurwapenzwendeel als een prioritair criminaliteitsfenomeen beschouwd.⁵⁷ Meer in het bijzonder wordt hierbij een prioritaire aanpak van gerechtelijke aard van dit fenomeen beoogd, met een bijzondere focus op proactieve recherche. Belangrijk is dat goed zicht krijgen op het fenomeen wordt benadrukt. Zo wordt een optimalisering van de beeldvorming over wapentrafië en in het bijzonder over het gebruik van 'zware' vuurwapens expliciet als doelstelling opgenomen in het Veiligheidsplan.⁵⁸ Dit voornemen om meer aandacht te besteden aan dataverzameling is op zich een positieve evolutie. Deze aandacht is echter alleen gefocust op illegale feiten met 'zware' vuurwapens, terwijl deze wapens waarschijnlijk slechts instaan voor een klein, maar opvallend deel van het illegaal vuurwapenbezit in België.⁵⁹

7.3.2 *Bronnen van illegale vuurwapens*

De meeste vuurwapens die circuleren op de Belgische illegale markt werden oorspronkelijk legaal geproduceerd en verhandeld, en kwamen pas daarna op de illegale markt terecht. Uit Nederlands onderzoek van in beslag genomen vuurwapens blijkt bijvoorbeeld dat slechts 5% van deze wapens illegaal geproduceerd werd.⁶⁰ Ook in België lijkt de illegale productie van vuurwapens relatief weinig voor te komen. Zo stelde de politie sinds 2009 slechts 52 gevallen van illegale vervaardiging/herstelling van vuurwapens vast⁶¹ vergeleken met 966 gevallen van illegale vuurwapenhandel.⁶² Het gaat dan bijvoorbeeld om personen die hun eigen vuurwapens in elkaar knutselen op basis van gestolen of op een andere wijze verworven vuurwapenonderdelen. Zo werden bij Nordine Amrani, de man die in december 2011 vijf mensen doodschoot en meer dan honderdtwintig mensen verwondde in Luik, bij een huiszoeking in 2008 naast een tiental volledige vuurwapens ook ongeveer 9500 wapenonderdelen aangetroffen.⁶³ In sommige gevallen gaat het ook om illegale productie op grotere schaal. Zo doken er in

de jaren 1980 in Nederland regelmatig Belgische FN-pistolen op die identiek waren aan de legaal geproduceerde wapens, maar zonder serienummers en proefbanktekens. Uit onderzoek bleek dat een aantal personeelsleden vuurwapenonderdelen uit de fabriek stal om er thuis zelf volledige wapens van te maken en die te verkopen op de illegale markt.⁶⁴ Verder zijn er ook gevallen bekend van geneutraliseerde vuurwapens die weer gebruiksklaar worden gemaakt en op deze wijze op de illegale markt terecht komen.⁶⁵ Uit buitenlands onderzoek blijkt bovendien dat ook gaswapens en alarm-pistolen, die in veel EU-lidstaten (waaronder België) vrij verkrijgbaar zijn, worden omgebouwd tot 'echte' scherpschietende vuurwapens. Deze ombouw vindt doorgaans plaats in kleinschalige ombouwateliers in het buitenland – vaak wordt Portugal genoemd – en de wapens worden nadien naar onze contreien gesmokkeld.⁶⁶

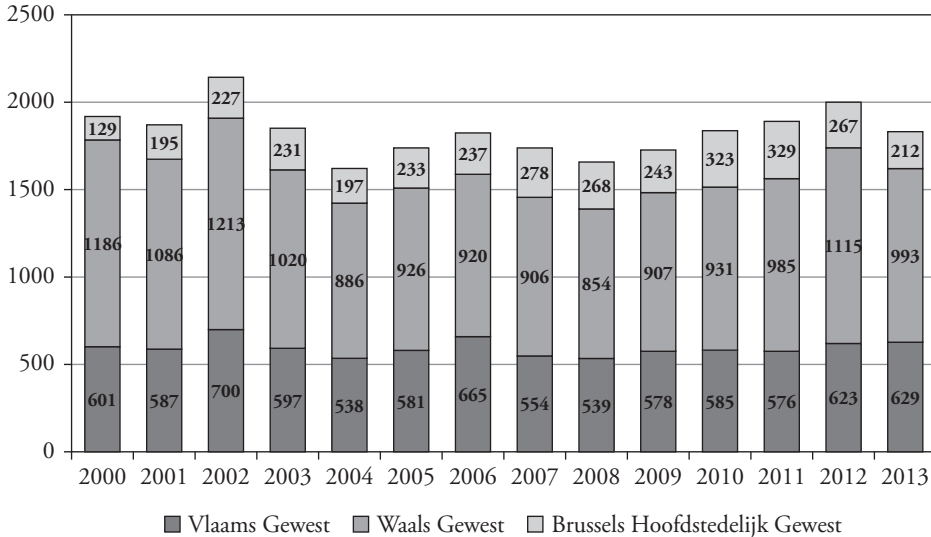
De grensoverschrijdende smokkel van vuurwapens wordt vaak aangehaald als de belangrijkste bron van wapens op de illegale vuurwapenmarkt. De Europese eenwording heeft de activiteiten van de illegale vuurwapenhandelaars heel wat gemakkelijker gemaakt, aangezien er niet langer wordt gecontroleerd aan de binnengrenzen van de Europese Unie. Eenmaal een vuurwapen de Europese Unie is binnengesmokkeld, bereikt het vrij gemakkelijk zijn Europees land van bestemming. De bronlanden van de binnengesmokkelde vuurwapens en de trafieken die gebruikt worden voor deze smokkelactiviteiten evolueren constant. Wat wordt aangeboden is sterk afhankelijk van wat in bepaalde gebieden overvloedig beschikbaar en dus goedkoop is.⁶⁷ Uit wetenschappelijke onderzoeken die werden gevoerd begin jaren 2000 blijkt dat de smokkel van vuurwapens voor de criminele markt zich toen voor het grootste deel binnen de grenzen van de EU afspeelde.⁶⁸ De meeste wapens die momenteel naar België worden gesmokkeld zijn afkomstig uit het voormalige Oostblok.⁶⁹ In politiekringen is te horen dat deze vuurwapens via allerlei trafieken naar België worden gebracht. De belangrijkste bronlanden bevinden zich momenteel voornamelijk in de Balkan. Het grote arsenaal aan wapens dat er na de oorlog achterbleef, is in handen gevallen van criminelen, die ze op hun beurt tegen spotprijzen doorverkopen.⁷⁰ Volgens de politie is de toename van het bezit en gebruik van zware vuurwapens zoals kalasjnikovs een direct gevolg van de toegenomen smokkel van deze wapens uit ex-Joegoslavië na het beëindigen van de oorlog.⁷¹ De smokkel vindt echter niet enkel vanuit de Balkan plaats. In Nederland, bijvoorbeeld, is een significant deel van de gesmokkelde vuurwapens afkomstig uit de Verenigde Staten.⁷²

De vuurwapensmokkel naar België vindt meestal plaats op bestelling.⁷³ Om de risico's te beperken verloopt de smokkel ofwel in kleine partijen op bestelling ofwel 'schoksgevijs' (één grotere lading en dan enige tijd geen activiteiten).⁷⁴ De vuurwapens worden doorgaans via de weg gesmokkeld waarbij koeriers in personenauto's of bestelbusjes kleine hoeveelheden vuurwapens transporteren. Het betreft over het algemeen samengestelde partijen die bestaan uit meerdere types vuurwapens en munitie. Eenmaal in

het land van bestemming aangekomen, vindt de verkoop aan het criminele milieu plaats via een netwerk van tussenpersonen.⁷⁵ Uit onderzoek blijkt dat grote smokkelzaken waarbij meer dan honderd wapens tegelijkertijd het land worden binnenge-smokkeld nauwelijks voorkomen, maar ook dat deze grotere handelaars elkaar kennen en veelal echte wapenliefhebbers zijn. Vermoed wordt dat deze handelaars vanuit een legale liefhebberij langzaam in het illegale circuit zijn terechtgekomen en gebruikmaken van hun uitgebreide kennis en netwerk van (voormalige) legale wapenhandelaars. Verder toont onderzoek aan dat de criminele groepen die zich bezighouden met het smokkelen van vuurwapens doorgaans van geringe omvang zijn en gekenmerkt worden door een losse structuur en een beperkte samenwerkingsduur. Voor deze groepen is illegale wapenhandel geen primaire bron van inkomsten (daarvoor is de smokkel niet omvangrijk genoeg en zijn de winstmarges te klein), maar worden ze uitgevoerd bijkomend aan andere – meer lucratieve – illegale smokkelactiviteiten. Volgens de politie zijn naast Albanese georganiseerde misdaadgroepen ook criminele motorbendes en individuen uit het portiersmilieu betrokken bij deze illegale transacties.⁷⁶ Niet alle smokkel gebeurt echter door criminele organisaties. Zo zijn er particulieren die zelf naar landen reizen waar er een soepeler regime heerst voor de aanschaf van (bepaalde types) vuurwapens, deze wapens daar kopen en ze daarna België binnensmokkelen (de ‘zelfhalers’). Verder zijn er ook particulieren die wapens via het internet in het buitenland aankopen en deze wapens met de post laten thuisbezorgen.

Een derde toevoerbron van de illegale vuurwapenmarkt is de diefstal van vuurwapens. In België worden relatief veel vuurwapens gestolen.⁷⁷ Uit de criminaliteitsstatistieken van de federale politie blijkt dat jaarlijks ongeveer 1600 à 2100 diefstallen van wapens of explosieven worden vastgesteld in België (zie figuur 7.2). Dit komt neer op ongeveer vijf diefstallen per dag. Hoeveel van deze diefstallen betrekking hadden op vuurwapens en hoeveel vuurwapens er in totaal werden gestolen kan echter niet worden afgeleid uit deze statistieken. Dat wapendiefstallen vaker voorkomen in het Waals dan in het Vlaams Gewest is niet verwonderlijk, aangezien ook het legaal vuurwapenbezit er hoger ligt.⁷⁸ De wapendiefstallen vinden vooral plaats bij particulieren thuis, maar ook erkende wapenhandelaars zijn een aantrekkelijk doelwit omdat ze doorgaans grote hoeveelheden vuurwapens en munitie in stock hebben liggen.⁷⁹ Ook bij vuurwapenproducenten werden in het nabije verleden vuurwapens en munitie gestolen. Zo werden in 2007 negen personen tot celstraffen veroordeeld voor de diefstal en trafiek van vuurwapens uit de wapenfabriek van FN Herstal en munitie uit de munitiefabriek van FN in Zutendaal. De groep, die onder andere bestond uit een arbeider en een private bewakingsagent van de fabriek, zou tot duizend vuurwapens op de illegale markt gebracht hebben.⁸⁰ Andere plekken waar vuurwapendiefstallen plaatsvinden zijn schietstanden (vooral munitie) en de wapenopslagplaatsen van de politie of het leger.⁸¹

Figuur 7.2. Vaststellingen van diefstal van wapens en springstoffen, 2000-2013, België en drie gewesten.

Een aanzienlijk deel van het illegaal vuurwepensbezit in België kan worden toegeschreven aan particulieren die niet in regel zijn met de nieuwe wapenwetgeving. Tot 2006 waren jacht- en sportwapens vrij verkrijgbaar in België. Vuurwepensbezitters die voor de wijzigingen in de wapenwetgeving in 2006 hun wapen op legale wijze hadden verworven, kregen de kans hun wapen te regulariseren, door te verkopen aan iemand met een bezitsvergunning of erkenning, of het in te leveren bij de provincie. Grote groepen vuurwepensbezitters hebben dit echter niet gedaan en hun wapen ofwel zelf bijgehouden ofwel op illegale wijze doorverkocht.⁸² Hoeveel wapens op deze wijze in het illegale circuit zijn terechtgekomen is onduidelijk. Op basis van cijfers uit het CWR kunnen we afleiden dat het om grote hoeveelheden gaat. Zo werden tussen 2006 en 2010 meer dan 15 000 vuurwapens (vooral ‘verweer/oorlogswapens’) opgegeven als ‘verloren’ en zo geregistreerd in het CWR. Het gemiddeld jaarlijks aantal verloren vuurwapens lag daarmee meer dan tienmaal hoger in 2006-2010 dan in de jaren voor 2006.⁸³ We kunnen vermoeden dat een grote groep particulieren op deze wijze hun vuurwapens illegaal hebben behouden of doorverkocht.

Dit is een vorm van het ‘zwartwassen’ van vuurwapens. Bij het zwartwassen wordt een papieren werkelijkheid gecreëerd die de verdwijning van legale wapens in het illegale circuit verbergt. Zwartwassen kan zowel door particulieren als door wapenhandelaars gebeuren. Een vaak gehanteerde methode voor zwartwassen door handelaars is het opzetten van een gefingeerde export. Officieel worden de wapens dan verkocht aan een legale afnemer in het buitenland, maar in werkelijkheid krijgen ze een andere

bestemming, bijvoorbeeld het criminele milieu. Volgens Nederlands onderzoek zijn op deze wijze in het verleden duizenden vuurwapens verdwenen in de illegaliteit.⁸⁴ Een andere manier van zwartwassen die gebruikt wordt door erkende handelaars is de verplichte wapenregisters die ze moeten bijhouden (zie eerder) te vervalsen. Volgens de politie is een kleine minderheid van de illegale vuurwapens in België afkomstig van malafide handelaars die ze onder de toonbank verkopen aan personen die niet over de nodige bezitsvergunningen beschikken.⁸⁵ Het gaat in deze gevallen niet altijd om kleine hoeveelheden op illegale wijze verkochte vuurwapens. Zo werd in 2008 een wapenhandelaar veroordeeld tot een effectieve celstraf en tien jaar beroepsverbod in de wapensector omdat hij tussen 2004 en 2006 bijna 800 vuurwapens legaal had aangekocht om daarna de serienummers eraf te vijlen en ze te verkopen aan klanten zonder geldige bezitsvergunning.⁸⁶ Een deel van deze wapens is later teruggevonden in het Nederlandse zware criminele milieu.⁸⁷

Onderzoek naar de illegale handel in munitie is vrij beperkt in Europa. In België werden, naar onze kennis, nog geen specifieke onderzoeken naar deze problematiek gevoerd.⁸⁸ Uit recent Nederlands onderzoek blijkt dat, net als bij vuurwapens, het merendeel van de munitie in het illegale circuit van Nederland een legale herkomst heeft. Eigen illegale productie zou enkel op kleine schaal voorkomen. De verkoop van munitie op de illegale markt lijkt vrij beperkt in aantal en heeft waarschijnlijk vooral een lokaal karakter. Legale vuurwapenbezitters lijken hier een belangrijke rol te spelen aangezien het een erg aantrekkelijke activiteit is door de hoge winstmarges en het beperkte risico op ontdekking.⁸⁹

7.3.3 *Profiel van de illegale vuurwapenmarkt*

De illegale vuurwapenhandel wordt gekenmerkt door het gesloten karakter ervan. Toegang tot een goed netwerk en vertrouwen zijn van cruciaal belang. Een duidelijk zicht op het profiel van de illegale vuurwapenmarkt in België is daarom moeilijk te verkrijgen. Tot op heden werd er, in tegenstelling tot in een aantal van onze buurlanden, nauwelijks onderzoek gevoerd naar deze problematiek. In de volgende paragrafen zullen we op basis van het bestaande Belgische onderzoek en, met het nodige voorbehoud, op basis van buitenlands onderzoek een beeld schetsen van de basiskenmerken van deze markt.

Het illegale vuurwapenbezit in België is, zoals in onze buurlanden, in belangrijke mate gelinkt aan het uitvoeren van criminele activiteiten. Vuurwapens zijn erg gewild in criminele milieus, niet alleen omwille van instrumentele en defensieve motieven, maar ook als statussymbool. Vuurwapens bezitten is onder criminelen vrij gangbaar, waarbij de meeste onder hen kiezen voor een illegaal verkregen wapen. Uit Nederlands onderzoek blijkt dat ongeveer de helft van de illegale vuurwapenbezitters

gesitueerd kan worden in de drugswereld en ongeveer een kwart in het milieu van overvallers.⁹⁰ Vuurwapens en bijbehorende munitie zijn blijkbaar relatief gemakkelijk te verkrijgen voor mensen die in het ‘wereldje’ zitten. Toch bestaan er ook grote verschillen in de wijze waarop criminelen hun vuurwapens verwerven. Nederlands onderzoek wijst erop dat in het criminele milieu een aantal grote criminelen actief zijn die kunnen beschikken over een breed wapenarsenaal en die een cruciale rol spelen in de distributie van wapens in het milieu. Het gaat over criminelen die status hebben verworven binnen het milieu en die door hun brede netwerk makkelijk aan wapens kunnen raken. Sommigen onder hen zouden door de jaren heen een wapenarsenaal hebben opgebouwd en dit laten beheren en bewaken door handlangers. Vertrouwelingen die een wapen nodig hebben voor een criminele activiteit kunnen dan bij deze grote criminelen terecht. De kleinere, vaak jongere criminelen hebben niet zo makkelijk toegang tot deze wapens. Zij zouden vaker hun toevlucht moeten nemen tot alternatieve manieren om aan een wapen te raken, bijvoorbeeld door zelf gaswapens te kopen in Duitsland (waar ze makkelijk legaal te verkrijgen zijn).⁹¹ Dit beeld kan worden aangevuld met de vaststelling van Europol dat de grote, internationale misdaadbendes hun eigen wapenleveranciers zouden hebben die hen op continue basis illegale wapens leveren. De kleinere bendes zouden hun wapens aanschaffen via gespecialiseerde wapenhandelaars met connecties in de bronlanden.⁹²

Vuurwapens zijn op de illegale markt doorgaans voor enkele honderden euro’s te koop.⁹³ De prijzen verschillen echter wel naargelang het gewenste type, de termijn waarbinnen men het wapen wenst te verwerven en de relatie tussen de koper en verkoper. Potentiële kopers en verkopers leggen vaak contact in horecagelegenheden, vooral in cafés en coffeeshops, en in sportscholen. De daadwerkelijke overdracht vindt meestal bij de verkoper thuis plaats.⁹⁴ De meeste criminelen hebben een voorkeur voor handvuurwapens omdat ze makkelijker discreet kunnen worden gedragen. In politiekringen is echter te horen dat de afgelopen jaren meer volautomatische wapens circuleren in het criminele milieu en dat de bereidheid om deze wapens te gebruiken groter is geworden.⁹⁵ De meeste vuurwapencriminelen beschouwen een vuurwapen als een middel om mee te dreigen en zichzelf te beschermen. Vooral kleine criminelen zouden makkelijk naar een wapen grijpen. Daadwerkelijk met het wapen schieten wordt door veel criminelen echter louter als een laatste redmiddel beschouwd. Eenmaal ze ermee hebben geschoten, zorgen de meeste criminelen ervoor dat het wapen verdwijnt.⁹⁶ Dat kan op verschillende manieren: soms wordt het wapen vernietigd of bijvoorbeeld in een kanaal gegooid, in andere gevallen wordt het wapen doorverkocht en blijft het circuleren op de illegale markt. Zo bleek uit Nederlands onderzoek dat de meeste in beslag genomen vuurwapens op dat moment minder dan een jaar in handen van de eigenaar waren.⁹⁷ Volgens de Belgische politie zijn er bovendien aanwijzingen voor het bestaan van *wapenpools*. Dit zijn geheime stocks van illegale vuurwapens die

onmiddellijk beschikbaar zijn, waar criminelen wapens voor een bepaalde tijd kunnen huren. Deze pools zorgen voor lage prijzen en verminderen het risico op betrapping.⁹⁸

Daarnaast circuleren er in België ook illegale wapens tussen niet-criminele particulieren. Zoals we hierboven zagen, is er in België een onbekend, maar waarschijnlijk aanzienlijk aantal particulieren dat vuurwapens en munitie bezit, en soms ook doorverkoopt, zonder over de nodige vergunningen te beschikken. Veel is over deze groep van illegale vuurwapenbezitters echter niet geweten. Zo hebben we geen zicht op de types vuurwapens die ze bezitten, hun motieven om geen vergunning aan te vragen en het gebruik van deze wapens. Eenmaal zwartgewassen is het onduidelijk in welke mate en op welke wijze deze wapens circuleren op de illegale markt. Meer onderzoek is hiervoor noodzakelijk. Het is wel belangrijk om te benadrukken dat een deel van deze illegale vuurwapens opgespoord kan worden door de politie met behulp van het CWR.

7.4 **Besluit**

De binnenlandse markt voor legale vuurwapens en munitie wordt gevoed door enerzijds de vraag van ordehandhavingdiensten en private veiligheidsondernemingen naar vuurwapens om hun professionele activiteiten te kunnen uitvoeren, en anderzijds de vraag van particulieren die vuurwapens aankopen om hun hobby's te beoefenen, voornamelijk sportschieten en de jacht, maar ook bijvoorbeeld het verzamelen van vuurwapens of het deelnemen aan culturele manifestaties (bijvoorbeeld historische optochten of re-enactments). Hoewel een aantal particulieren zelf een wapen aankoopt in het buitenland of wapens verwerft van andere particuliere bezitters, spelen vooral erkende wapenhandelaars een belangrijke rol in deze markt van vuurwapens en munitie. De 534 in België erkende wapenhandelaars vormen een cruciale schakel in de distributie en verkoop van vuurwapens, zowel aan particulieren als aan overheidsdiensten. Niet iedereen kan echter wapenhandelaar worden. Om een erkenning als wapenhandelaar te krijgen van de provinciegouverneur moeten kandidaten via een examen hun beroepsbekwaamheid bewijzen, de herkomst van de voor de wapenhandel aangewende financiële middelen bewijzen en wordt nagegaan of de kandidaten niet veroordeeld zijn voor een reeks wapengerelateerde misdrijven. Als ze eenmaal zijn erkend, dienen de wapenhandelaars zich te houden aan een deontologische code, maar ook aan een aantal verplichtingen die onder andere betrekking hebben op de opslag en traceerbaarheid van wapens.

In België zijn op de legale markt voor vuurwapens verschillende soorten van handelaars actief. Zo zijn er een vijftal gespecialiseerde handelaars die als distributeur

of vertegenwoordiger verbonden zijn aan de grote producenten van vuurwapens, die zich expliciet richten op de verkoop aan ordehandhavingdiensten en private veiligheidsondernemingen. De meeste handelaars richten zich echter exclusief op de particuliere markt. De meerderheid van de detailhandels in vuurwapens ligt in het Waals Gewest. Vrij verkrijgbare vuurwapens mogen in België onder bepaalde voorwaarden ook op wapenbeurzen verhandeld worden. Volgens de sector heeft de verstrenging van de wapenwetgeving in 2006 geleid tot een sterke daling van het aantal wapenhandels in België. Cijfers van het aantal bij de FOD Economie geregistreerde detailhandels in wapens en munitie bevestigen deze daling, maar tonen tegelijkertijd ook aan dat de dalende trend zich reeds inzette voor de herziening van de wapenwet en sindsdien niet groter is geworden. Bovendien is het aantal erkenningen als wapenhandelaar niet zo sterk gedaald en wijzen de beschikbare invoercijfers van de drie gewesten op een toename van de waarde van de vergunde invoer van vuurwapens en munitie in de jaren onmiddellijk na de invoering van de wapenwet in 2006. De stelling dat de daling van het aantal wapenhandels in België een rechtstreeks gevolg is van de verstrenging van de wapenwetgeving dienen we dus te nuanceren. Een eenduidige inschatting maken van de economische impact van de nieuwe wapenwetgeving op de wapenhandel in België is, op basis van de beschikbare cijfers, niet vanzelfsprekend.

Naast de legale vuurwapenhandel bestaat er ook in het illegale circuit een grote vraag naar vuurwapens en munitie in België. Illegale vuurwapens circuleren in belangrijke mate in het criminele milieu, vooral in de wereld van drugs en gewapende overvallen. Criminelen verwerven en gebruiken vuurwapens om er hun illegale activiteiten mee uit te kunnen voeren, maar ook als statussymbool. Uit de criminaliteitsstatistieken van de federale politie blijkt dat jaarlijks ongeveer 150 à 300 gevallen van illegale vuurwapenhandel, ongeveer 5700 gevallen van illegaal vuurwapenbezit en ongeveer 375 gevallen van illegaal munitiebezit worden vastgesteld. Het gaat hier echter slechts om de top van de ijsberg. De meeste gevallen van illegaal bezit of handel in vuurwapens verschijnen waarschijnlijk niet op de radar van de politie. Door een gebrek aan betrouwbare basisgegevens is het momenteel onmogelijk om een goed onderbouwde schatting van de illegale vuurwapenmarkt te maken. Wel geweten is dat de meeste illegale vuurwapens die in België circuleren oorspronkelijk legaal werden geproduceerd en door lekkage uit het legale circuit op de illegale markt terechtkomen. Grensoverschrijdende smokkel wordt vaak aangehaald als de belangrijkste bron van wapens op de Belgische illegale vuurwapenmarkt. De landen uit het voormalige Oostblok en in het bijzonder de Balkan worden hierbij vandaag als belangrijkste bronlanden beschouwd. Deze smokkel vindt meestal plaats op bestelling en in kleine partijen. Eenmaal in België toegekomen, vindt de verkoop van de wapens doorgaans plaats via een netwerk van tussenpersonen. De criminele groepen die vuurwapens smokkelen

zijn meestal van geringe omvang, kennen een eerder losse structuur en een beperkte samenwerkingsduur.

De lekkage van het legale naar het illegale circuit kan echter plaatsvinden op verschillende manieren. Zo verdwijnen in België ook relatief veel wapens in het illegale circuit via diefstal, meestal bij particulieren, maar ook bij erkende wapenhandelaars, schietstanden, vuurwapenproducenten of de politie of het leger. Volgens de politie vinden jaarlijks 1600 à 2100 wapendiefstallen plaats. Verder verdwijnen ook vuurwapens naar de illegale markt door 'zwartwassen', waarbij een papieren werkelijkheid wordt gecreëerd die de lekkage van deze wapens toelaat. Dit is bijvoorbeeld gebeurd door particulieren die na de verstrenging van de wapenwetgeving in 2006 hun vuurwapens niet hebben geregulariseerd, maar deze wapens illegaal in hun bezit hebben gehouden of ze illegaal hebben doorverkocht. Dit laatste voorbeeld wijst erop dat niet enkel criminelen een rol kunnen spelen in de sfeer van illegale vuurwapens, maar ook gewone particulieren.

Concluderend kunnen we stellen dat de wapenwetgeving een cruciale rol speelt in de regulering van de vuurwapenhandel in België door schotten in te bouwen tussen het legale en illegale circuit. Ondanks deze schotten toont dit hoofdstuk echter aan dat er in België nog steeds connecties bestaan tussen het legale en illegale vuurwapencircuit.